

18. 2. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nad (ne)schválenými pozměňovacími návrhy k vysokoškolskému zákonu

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky se dne 27. ledna 2016 na své 39. schůzi ve třetím čtení zabývala pozměňovacími návrhy k novele vysokoškolského zákona (dále jako „vš. z.“). [1] Ač novelu na své legislativní cestě čekají ještě Senát a prezident republiky, je myslím vhodné podívat se, do jaké míry se výsledné znění zákona může lišit od toho, jež do Sněmovny předložila vláda, resp. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Není přitom mou ambicí podat ucelený výklad všech pozměňovacích návrhů, kterých bylo do systému zaneseno celkem 33,[2] nýbrž zaměřit se pouze na ty, které považuji za zajímavé.

Rada pro vnitřní hodnocení

Jednou z nejzásadnějších změn vyplývajících z novely je zavedení nového systému vnitřního a vnějšího hodnocení kvality vysokoškolského vzdělávání v České republice. Vnitřní hodnocení má provádět sama veřejná vysoká škola (dále jen „vysoká škola“), a to prostřednictvím rady pro vnitřní hodnocení zřizované statutem vysoké školy. Rada má dohlížet na kvalitu vzdělávací a tvůrčí činnosti vysoké školy a pravidelně podávat o svém hodnocení zprávu. Vnější hodnocení vysoké školy pak má v případech stanovených zákonem provádět Národní akreditační úřad, který nahradí stávající Akreditační komisi.[3]

Co se složení rady týče, původní ministerský návrh počítal s rektorem jako jejím předsedou, přičemž rektor měl být zároveň oprávněn jmenovat zbylé členy rady pro vnitřní hodnocení, alespoň jednoho z řad studentů vysoké školy. Znění schválené Sněmovnou, oproti některým jiným návrhům[4] i nadále počítá s rektorem jako předsedou rady pro vnitřní hodnocení, jmenování dalších členů ale má probíhat odlišně. Místopředsedu rady má jmenovat rektor, při své volbě však bude omezen okruhem pracovníků, kteří jsou profesory nebo docenty příslušné vysoké školy. Zástupce studentů pak nemá být do rady jmenován rektorem, nýbrž se jím z titulu své funkce stane předseda akademického senátu vysoké školy. Nebrání se ale tomu, aby rektor členem rady jmenoval i kohokoli dalšího z řad studentů. Limitem v tomto ohledu je jen celkový počet členů rady pro vnitřní hodnocení, který určí statut vysoké školy.[5] Při jejich jmenování bude rektor ze dvou třetin omezen předchozím návrhem vědecké rady, resp. akademického senátu vysoké školy,[6] naopak zbylou třetinu členů rady bude moci jmenovat podle svého uvážení.

Lze shrnout, že výsledné znění i nadále svěřuje úlohu garanta vnitřního hodnocení kvality vzdělávání do rukou rektora, oproti původnímu návrhu z dílny ministerstva však více akcentuje součinnost dalších orgánů vysoké školy.

Práva fakult vysokých škol

Poměrně bouřlivou se na plénu stala diskuze o výsledné podobě zákonem stanoveného rozsahu práv fakult vysokých škol. Dosavadní ustanovení § 24 vš. z. je k fakultám velmi příznivé. Zaručuje jim minimální rozsah pravomocí, do nichž není možno zasáhnout, a to ani statutem vysoké školy. Mezi taková práva fakult patří např. tvorba a uskutečňování studijních programů, rozhodování v pracovněprávních vztazích či nakládání s přidělenými finančními prostředky. Tento stav však měla novela vysokoškolského zákona podle původního záměru změnit. Novelizační body 75 až 77 počítaly

sice s možným zachováním zákonem vyjmenovaných práv fakult, nicméně pouze v tom rozsahu, jaký určí statut vysoké školy schvalovaný akademickým senátem.

Nikoli náhodou proti tomuto návrhu nejrazantněji vystoupili dva „děkanští“ poslanci školského výboru[7] - současný děkan Fakulty elektrotechniky a informatiky Univerzity Pardubice Simeon Karamazov (ODS) a bývalý děkan 3. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze Bohuslav Svoboda (ODS). Prvně jmenovaný navrhl předmětnou část novely zcela vypustit a zachovat stávající stav.[8] Druhý představil o něco kompromisnější řešení, snažíc se najít vyvážený poměr práv, která mají fakultám bezvýhradně zůstat, a těmi, jež by bylo možné statutem vysoké školy modifikovat či odejmout.[9] K tomu přibyl ještě návrh obsažený v komplexním pozměňovacím návrhu školského výboru, který podle názoru ministryně školství Kateřiny Valachové (ČSSD) „*dostatečně vyvažuje na základě debat ve výborech proti původnímu vládnímu návrhu jednotlivá práva fakult a univerzit.*“[10]

Po zajímavé a vcelku věcné diskuzi se Sněmovna nakonec přiklonila k návrhu poslance Svobody. Fakultám vysokých škol tak i nadále zůstane rozsah zákonem vymezených a neomezitelných práv,[11] v ostatních případech bude mít vysoká škola možnost v rámci své samosprávy rozhodnout o dělbě kompetencí mezi vysokou školou samotnou a jejími fakultami.[12]

Jmenování profesorů

Velkého množství mediálního prostoru se při projednávání novely vysokoškolského zákona dostalo problematice jmenování profesorů. Ne snad tím, že by šlo o otázku zásadního významu, spíše vinou uchopení této pravomoci současným prezidentem republiky Milošem Zemanem, který v průběhu minulého roku odmítl jmenovat hned tři z navržených kandidátů.[13]

Poslanec David Kasal (ANO) v reakci na popsanou situaci navrhl, aby se profesorem stal automaticky každý, kdo byl na jmenování profesorem v souladu se zákonem navržen, pokud prezident republiky tomuto návrhu do 60 dnů od jeho doručení nevyhoví.[14] S úplným odebráním pravomoci prezidenta jmenovat profesory pak přišli poslanci Antonín Sedá (ČSSD) a Petr Fiala (ODS). Prvně jmenovaný navrhl, aby profesory jmenoval ministr školství, zatímco podle názoru předsedy občanských demokratů by akt jmenování profesorem měl náležet rektorovi vysoké školy.

Ani jeden z uvedených pozměňovacích návrhů však potřebnou většinu ve Sněmovně nezískal. Pokud s tímto návrhem nepřijde ani Senát, zůstane právní úprava jmenování profesorů nezměněna. Všichni tak můžeme s napětím očekávat, kdo další se ocitne na pomyslné profesorské gilotině prezidenta republiky.

Sociální stipendium

Nikoli ostře sledovanou, ale neméně důležitou se stala otázka způsobu určení výše sociálního stipendia pro studenty vysokých škol, kteří se nachází v tíživé sociální situaci. Stávající úprava přiznává sociálně znevýhodněným studentům při splnění zákonných podmínek[15] stipendium ve výši 1.620 Kč, přičemž od jejího uzákonění do § 91 vř. z. nedoznala žádné změny.

Vzhledem k faktu, že životní náklady rostou, ale výše sociálního stipendia zůstává po mnoho let stále stejná, přišla ministryně Valachová s návrhem na zvýšení sociálního stipendia na 2.100 Kč. Zvolení částky mohlo být pro některé poněkud překvapivé, neboť 5. prosince 2014 táž Sněmovna odmítla společný návrh komunistických poslanců na zvýšení stipendia právě na 2.100 Kč.[16] Návrh z dílny ministerstva, na rozdíl od jeho „komunistického kolegy“, však podporu napříč politickým spektrem získal, nikoli ale ve zcela identické podobě.

Poslanec školského výboru Karamazov totiž navrhl, aby výše sociálního stipendia nebyla v zákoně určena fixní částkou, nýbrž aby byla navázána na jiný údaj - minimální mzdu. Školský výbor i Poslanecká sněmovna tento návrh přijaly za svůj, a tak napříště má být sociální stipendium přiznáno ve výši jedné čtvrtiny minimální mzdy stanovené nařízením vlády, zaokrouhlené na desetikoruny nahoru. [17] Byť ve svém důsledku jde o částku obdobnou (mírně vyšší), pro příjemce stipendia přináší zásadní zlepšení, neboť nebudou do budoucna opětovně odkázáni na vzdálenou vidinu legislativních změn. K „valorizaci“ sociálního stipendia bude docházet automaticky vždy, dojde-li ke změně výše minimální mzdy. Ta přitom, na rozdíl od sociálního stipendia, byla od roku 2007 zvýšena již třikrát.[18]

Akademické senáty

Několik pozměňovacích návrhů se dotklo také složení, zasedání a kompetencí akademických senátů vysokých škol. Podle stávající úpravy obsažené v § 8 odst. 4 vř. z. se zasedání akademického senátu vysoké školy může účastnit rektor nebo v jeho zastoupení prorektor, přičemž slovo jim je uděleno, kdykoli o to požádají. Novela tento výčet rozšiřuje také o předsedu správní rady, člena správní rady předsedou pověřeného jakož i o člena rady pro vnitřní hodnocení pověřeného taktéž jejím předsedou.

Na návrh Františka Laudáta (TOP09) Sněmovna dále rozšířila výčet osob oprávněných k účasti na zasedání akademického senátu také o děkany jednotlivých fakult.[19] Sněmovna naopak odmítla poslancův návrh, aby nejméně třetinu členů akademického senátu tvořili docenti a profesori vysoké školy, i jeho obdobu pro akademické senáty jednotlivých fakult.[20] Neprošla ani snaha poslance Karamazova, aby se pravomoc navrhopvat akademickému senátu vnitřní předpisy vztahovala i na jednotlivé členy akademických senátů, stejně dopadl obdobný návrh týkající se fakultních akademických senátů.[21]

Souběhy pozic akademických pracovníků

Vlnu diskuzí napříč vysokými školami vyvolaly pozměňovací návrhy předsedy školského výboru Jiřího Zlatušky (ANO)[22] usilující o omezení dosavadní praxe, kdy stejná osoba může bez dalšího zastávat místo akademického pracovníka současně na několika vysokých školách. Poslanec Zlatuška navrhl, aby takový souběžný pracovní poměr byl možný pouze tehdy, pokud s ním budou písemně souhlasit rektori všech zbývajících vysokých škol, na nichž osoba působí. Kdo působí na třech vysokých školách, musel by požádat rektora každé z nich, zda souhlasí se zbylými dvěma vysokými školami, případně si vybrat jen jednu, na níž chce působit. Rektor by přitom nebyl omezen dobou, na kterou souhlas udělí, mohl by jej udělit na období jednoho i několika kalendářních roků, popř. souhlas neudělit vůbec.[23]

Odpůrci tohoto návrhu argumentovali zejména tím, že by jeho přijetím došlo k neúměrnému zasahování do vědecké činnosti akademických pracovníků. Lze sice poukázat na § 304 odst. 1 zákoníku práce, který obecně omezuje zaměstnance ve výkonu stejné (a tím pádem konkurující) činnosti současně pro více zaměstnavatelů rovněž jejich předchozím písemným souhlasem, nicméně odstavec 3 téhož ustanovení normuje výjimku mimo jiné právě pro výkon vědecké a pedagogické činnosti. Kriticky se pak k návrhu poslance Zlatušky postavili i vedoucí katedry pracovního práva a práva sociálního zabezpečení Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze Jan Pichrt a člen Legislativní rady vlády České republiky Miroslav Bělina.[24] I proto nakonec tento pozměňovací návrh nebyl přijat a akademičtí pracovníci budou moci i nadále působit současně i na více vysokých školách bez omezení.

Mezinárodní vzdělávací kurzy

Poslední oblast, na níž se zaměřím, je vzdělávání v mezinárodně uznávaných kurzech. Podle stávající úpravy v § 60a vs. z. může vysoká škola poskytovat vzdělávání v mezinárodně uznávaném kurzu (např. LL.M. či MPA) pouze studentům nebo absolventům zahraniční vysoké školy.[25] Zatímco tedy studenti či absolventi Univerzity Karlovy v Praze[26] či brněnské Masarykovy univerzity se nemohou mezinárodně uznávaných kurzů na těchto či jiných tuzemských univerzitách účastnit, studenti zahraničních vysokých škol již ano.

Jeronym Tejc (ČSSD) v tomto směru navrhl, aby bylo vypuštěno zákonné omezení na studenty nebo absolventy „zahraniční“ vysoké školy, tudíž aby mezinárodně uznávané kurzy byly zpřístupněny i pro studenty a absolventy tuzemských vysokých škol.[27] Dle jeho názoru současné omezení nevede k nárůstu počtu těchto kurzů a jejich absolventů, ba naopak. Stávající právní úprava soudě podle poslance Tejce sice „přispívá k internacionalizaci poskytovaného vzdělání, současně však nepochybně snižuje autoritu a jméno českých vysokých škol, které jsou tak stavěny do podivuhodného světla, kdy vlastním studentům/absolventům takové vzdělávání a titul poskytnout nemohou, ale pro zahraniční jsou paradoxně kvalifikovány.“ S tím se ztotožnila i většina poslanců, když z přítomných 180 jich pro schválení pozměňovacího návrhu hlasovalo celkem 154.

Shrnutí

Ministerstvem připravená novela vysokoškolského zákona doznala při projednávání ve výborech i na plénu Sněmovny určitých změn, přičemž většinu z nich lze označit za zdařilé. Jsem přesvědčen, že zpřístupnění mezinárodně uznávaných kurzů i pro studenty a absolventy českých vysokých škol či nový způsob určení výše sociálního stipendia přinesou ve svých oblastech pozitivní efekt velmi brzy. S hodnocením dalších věcných změn, jako jsou např. například právní úprava rady pro vnitřní hodnocení či určení rozsahu práv svěřených fakultám vysokých škol, budeme muset jistý čas vyčkat. Při hodnocení bychom se pak neměli nechat svazovat úzkými pohledy žádné z jednotlivých zainteresovaných skupin (mnohdy stojících proti sobě), nýbrž bychom měli přistupovat k vysokému školství komplexně, z hlediska potřeb studentů, trhu práce a s důrazem na kvalitu poskytovaného vzdělávání.

Mgr. Petr Tomášek,

interní doktorand katedry obchodního práva Právnické fakulty UK v Praze

[1] Sněmovní tisk č. 464 - vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. [111/1998 Sb.](#), o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

[2] Kompletní seznam všech podaných pozměňovacích návrhů, k nimž se poslanci ve třetím čtení přihlásili, je uveden ve sněmovním tisku č. 464/8. V dalším textu je pro označení pozměňovacího návrhu používáno jeho označení v tomto sněmovním tisku.

[3] K tomu srov. novelizační bod č. 219 a novou část osmou „Hodnocení vysoké školy“.

[4] Např. podle pozměňovacího návrhu Simeona Karamazova (C4) by měla každá fakulta vysoké školy prostřednictvím akademického senátu zvolit do rady pro vnitřní hodnocení jednoho svého zástupce. Rada by následně sama zvolila svého předsedu, kterým by ovšem nemohl být rektor, sic by byl z titulu své funkce také členem rady.

[5] Zákodárce výslovně neřeší, kdo má počet členů rady pro vnitřní hodnocení stanovit. Vzhledem k navrhovanému znění § 12a odst. 1 vř. z., dle kterého se rada pro vnitřní hodnocení zřizuje statutem vysoké školy, nezbyvá než dovést, že i počet jejich členů bude určen právě statutem veřejné školy.

[6] Novela počítá i s možností rektora takovému návrhu nevyhovět. Musí však zdůvodnit, proč tak učinil (srov. pozměňovací návrh A3).

[7] Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu.

[8] Pozměňovací návrh C5.

[9] Pozměňovací návrh K1.

[10] Pozměňovací návrhy A8 a A9. Citováno z- dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#).

[11] Těmi jsou práva rozhodovat a právně jednat ve věcech ustavování samosprávných akademických orgánů fakulty, vnitřní organizace fakulty, habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem, nakládání s finančními prostředky přidělenými fakultě a v pracovněprávních vztazích.

[12] Statut veřejné vysoké školy bude moci určit, v jakém rozsahu jsou orgány fakult oprávněny rozhodovat a právně jednat ve věcech tvorby a uskutečňování studijních programů, strategického zaměření tvůrčí činnosti, zahraničních styků a aktivit, jakož i doplňkové činnosti a nakládání s prostředky získanými z této činnosti.

[13] Podle stávající úpravy § 73 vř. z. profesora pro určitý obor jmenuje prezident republiky, a to na návrh vědecké rady vysoké školy podaný prostřednictvím ministra školství. Zákon však výslovně nestanoví povinnost prezidenta republiky takovému návrhu vyhovět.

[14] Pozměňovací návrhy F1 a F2.

[15] Podle § 93 odst. 2 vř. z. náleží sociální stipendium studentům, kteří mají nárok na přídavek na dítě podle zvláštního právního předpisu, jestliže rozhodný příjem v rodině zjišťovaný pro účely přídavku na dítě nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,5.

[16] Sněmovní tisk č. 60.

[17] Pozměňovací návrh A26.

[18] Při poslední změně účinné od 1.1.2016 byla minimální mzda zvýšena z 9.200 Kč na 9.900 Kč.

[19] Pozměňovací návrh L1.

[20] Pozměňovací návrhy L3 a L5.

[21] Pozměňovací návrhy C1 a C6.

[22] Pozměňovací návrhy G1 a G3 (vzhledem k nepřítomnosti poslance Zlatušky se k pozměňovacím návrhům přihlásila jeho stranická kolegyně Martina Berdychová).

[23] Pozměňovací návrh navíc poněkud nelogicky hovoří o kalendářním roce, když by bylo zajisté vhodnější uvažovat o roce akademickém.

[24] Dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#).

[25] Konkrétní podmínky si vnitřním předpisem stanoví sama vysoká škola.

[26] Projde-li novela vysokoškolského zákona celým legislativním procesem, zkrátí se název nejstarší české univerzity na „Univerzita Karlova“.

[27] Pozměňovací návrh N1.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)

- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)